

A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGI JOGOK

ORSZÁGGYŰLÉSI BIZTOSA

1051 Budapest, Nádor u. 22.

1387 Budapest, Pf. 40.

Telefon: 475-7100

Fax: 269-1615

Jelentés

**a szociális ellátásokat szigorító egyes helyi önkormányzati rendeletek
kisebbségi jogi szempontú vizsgálatáról**

(a „monoki modell”)

I. A vizsgálat célja

A vizsgálatban azokat a gyermekjóléti- és a szociális ellátási rendszer átalakítására irányuló helyi rendeleteket és javaslatokat tekintem át, amelyekkel helyi és országos szinten munkára akarják „ösztönözni” a hátrányos helyzetű – jelentős arányban a roma kisebbséghez tartozó – lakosokat.

Mindenekelőtt szeretném leszögezni, hogy támogatok minden olyan jogszerű, szakmailag és tudományosan megalapozott, hatásvizsgálattal megfelelően alátámasztott, társadalmpolitikai szempontból is átgondolt kezdeményezést, amely a segélyből élő állampolgárokat a munkaerőpiachoz közelíti, az értelmes és produktív munka világába vezeti vissza. Nagyon fontosnak tartom ugyanis, hogy megszakadjon az a segélyezéssel is összefüggő „ördögi kör”, amelyben a családok generációról generációra kiszorulnak a foglalkoztatásból. A tartósan segélyekből élő állampolgárok pusztán a saját erejükből többnyire nem tudnak visszakerülni az elsődleges munkaerő-piacra, ehhez az államnak és a helyi önkormányzatoknak segítséget kell nyújtaniuk.

A jelenlegi helyi, kistérségi erőfeszítések azonban nem szolgálják a fenti célok megvalósulását, a „szankcionáló” jellegű rendeletek csak növelik a gyermekjóléti- és szociális ellátórendszer átalakításával kapcsolatos félelmeket, ellenérzéseket.

A jelentés elsődlegesen a konkrét, már elfogadott helyi önkormányzati rendeletek elemzésére terjed ki, ezek alapján azonban általánosabb érvényű megállapításokat is megfogalmazok.

A vizsgálat távlati célja a kirekesztő jellegű, a leghátrányosabb körülmények között élő (nagy számban roma) lakosok szociális helyzetének további romlását előidéző jogszabályalkotás megakadályozása, megelőzése.

II. A vizsgálat háttere

1. A vizsgálat megindítása

2008 áprilisában érkezett hozzám az „Út a munkához” programhoz kapcsolódó előterjesztés véleményezésre. A tervezet a rendszeres szociális segély megállapításának, illetve folyósításának jövőbeni feltételeként azt határozta meg, hogy az érintettnek háromhavonta legalább 15 napos közhasznú munkavégzésben kellene részt vennie. „Munkateszthez” kötnék tehát a segély biztosítását. A tervezet szerint azoktól, akik nem végzik el az előírt közhasznú munkát, illetve akik feketén dolgoznak, megvonják a segélyt. A koncepcióval – annak ellenére, hogy a segélyezettek munkaerő-piacra történő visszavezetését fontosnak tekintem – ilyen formában nem értettem egyet, mivel ez az elképzelés a munkanélkülieknek és az önkormányzatoknak is előnytelen megoldás bevezetésére tett javaslatot. Véleményem szerint

az előterjesztés nem alkalmas a megjelölt cél elérésére, ugyanis csak a szankcionálás eszközével kívánja a segélyezettek foglalkoztatási helyzetét megváltoztatni, nem kapcsolódik össze munkahelyteremtő programokkal. Azt azonban nem segítené elő, hogy a segélyezettek tartósan visszakerüljenek a legális munkaerő-piacra.

Április végén az Országgyűlés Ifjúsági, Szociális és Családügyi Bizottsága Foglalkoztatási Albizottságának felkérésére beszámoltam az „Út a munkához” programmal kapcsolatos álláspontomról.

Az írott és elektronikus sajtó híreiből ezidőtájt értesültem arról, hogy Monok Község Önkormányzata megvonta a támogatást azoktól a családoktól, amelyek gyermekei nem járnak rendszeresen óvodába, iskolába. Néhány nappal később arról is döntöttek, hogy a rendszeres szociális segély kifizetését az önkormányzat által felajánlott munkavégzéshez kívánják kötni.

Időközben több település, Ivád, Sárospatak és Kerepes képviselő-testülete is követte a monoki példát, rendeletmódosítással szigorították a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény és/vagy a rendszeres szociális segély folyósítását. Sajtóhíradások szerint azóta újabb településeken is elfogadtak ilyen jellegű rendeleteket, illetve terveznek hasonló tartalmú jogalkotást. Ezek vizsgálatát azonban a koncepcionális hasonlóságok miatt, illetve a jelentés mielőbb lezárása érdekében nem tartottam szükségesnek.

A Szerencsi Többcélú Kistérségi Társulás tizennyolc településének polgármestere 2008. május 23-án megtartott rendkívüli ülésén „Önkormányzati kezdeményezés társadalmunk jobbá tétele érdekében” címmel előterjesztést készített, amely többek között a családtámogatási rendszer és a szociális ellátórendszer szigorítására, szankcionálására tett javaslatokat.

A kezdeményezéshez azóta több település polgármestere is csatlakozott, valamint azt a – több mint 70 önkormányzatot összefogó – Zempléni Településszövetség elnöksége is támogatja.

A Megyei Jogú Városok Szövetsége június elején tárgyalta a kérdést. A Szövetség elnöke többször is nyilatkozott arról, hogy kezdeményezni fogják a szociális törvény módosítását, annak érdekében, hogy „az önkormányzatok törvényesen dönthessenek úgy, hogy feltételekhez kötik a segélyek kifizetését.” A Szövetség társelnöke eltérő tartalmú nyilatkozatot tett: a „segélyért munka elv helyett, a segély helyett munka elvet” érvényesítené.[\[1\]](#)

A helyi rendeletek módosítása és a segélyezési gyakorlat ilyen formában történő átalakítására tett javaslatok több alkotmányos alapjog sérelmét felvetik. Várható az is, hogy ezek az intézkedések helyi és országos szinten társadalmi feszültséget és előítéleteket gerjesztenek. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény (Obtv.) 16. § (2) bekezdése alapján ezért hivatalból vizsgálatot indítottam.

Ennek keretében elsőként megkerestem írásban Monok község polgármesterét, részletes tájékoztatást kértem a rendeletmódosításokról. Ezzel egy időben fordultam az Észak-magyarországi Regionális Közigazgatási Hivatal Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kirendeltségének vezetőjéhez is, hogy törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva vizsgálódjon és intézkedjen az ügyben. Ezt követően Ivád, Sárospatak és Kerepes jegyzőjétől kértem be rendeleteket vagy tervezeteket, és megkerestem a Megyei Jogú Városok Szövetségének Budapesti Irodáját. Áttekintettem a Szerencsi Kistérség „Önkormányzati kezdeményezés társadalmunk jobbá tétele érdekében” című anyagát és számos médiában megjelent elemzést és hozzászólást is.

2. A kisebbségi biztos előzetes vizsgálati tapasztalatai e témakörben

Karcag – munkavégzéshez kötött átmeneti segélyezés

1991 és 1996 között Karcag város vezetése „nevelési célzattal és a köz érdekében” csak annak adott átmeneti segélyt, aki „mégdolgozott” érte, a rászorultság igazolása mellett meghatározott idejű „önkéntes” munkát is végzett. Ez az eljárás elsődlegesen a város roma lakosságát érintette hátrányosan. Az önkormányzat az elvégzett munkáért nem fizetett munkabért, kizárólag a rászorultsági alapon járó átmeneti segélyt folyósította.

Hivatali elődöm ezt a gyakorlatot az Alkotmány 70/E § (1) bekezdésével, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szociális törvény) 10. § (1) bekezdésével, de magával az önkormányzat helyi rendeletével is ellentétesnek találta. Azt kezdeményezte, hogy az önkormányzat a ledolgozott társadalmi munkáért – az adott évben irányadó minimálbér alapján – fizessen órabért.

Karcag Város Önkormányzata a kezdeményezést nem fogadta el, így az ombudsman a városi ügyészséghez fordult. Az önkormányzati határozatok törvénysértő jellege és a jövőbeli törvénysértés veszélye miatt az ügyészség óvast nyújtott be és felszólalással élt. A városi ügyész azonban nem látta érvényesíthetőnek az elvégzett munka ellenértékének megfizetésére vonatkozó igényt, ezért a kisebbségi biztos a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Irodát (NEKI) kérte fel a jogi képviselő ellátására.

135 panaszos meghatalmazása alapján a NEKI által megbízott ügyvéd 1998. december 2-án polgári keresetet nyújtott be a megyei bírósághoz. A megyei bíróság 1999. május 5-én kelt ítéletében megállapította, hogy az önkormányzat jogsértő magatartást tanúsított, amikor a segély fejében társadalmi munkavégzésre szólította fel a kérelmezőket, ezért valamennyi felperesnek a munkában eltöltött idő arányában kártérítést ítélt meg. A megyei bíróság ítéletét a Legfelsőbb Bíróság mind másodfokon, mind a felülvizsgálati eljárás során helybenhagyta.[\[2\]](#)

Nyírmihálydi – köztisztasági feladatok elvégzéséhez kötött segélyezés terve

2007-ben hasonló ügyben vizsgálatot folytattam Nyírmihálydiban. A hátrányos helyzetű régióban fekvő településen fertőző májgyulladás járvány tört ki. A polgármester olyan tartalmú nyilatkozatokat tett, amelyekben a hátrányos helyzetű roma lakosságot azzal „fenyegette”, hogy csak azoknak folyósítja tovább a rendszeres szociális segélyt és a lakásfenntartási támogatást, akik rendelkeznek udvari WC-vel. Ez az elképzelés azonban nem öltött rendeleti formát, vélhetőleg a képviselő-testület tisztában volt azzal, hogy ez jogsértő lenne.

Az Észak-alföldi Regionális Közigazgatási Hivatal Szabolcs-Szatmár–Bereg Megyei Kirendeltségének munkatársai 2007. szeptember 14-én Nyírmihálydiban szűrőpróba-szerűen ellenőrizték a segélyezéssel kapcsolatos jogalkalmazói gyakorlatot és a szociális segélyekre vonatkozó egyedi határozatokat. Az ellenőrzések során különös figyelmet fordítottak a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet 6. §-ában

foglaltakra, amelyek azt rögzítik, hogy ki és meddig köteles gondoskodni a pénzügyi és természetbeni szociális ellátások folyósításáról.

A polgármester „fenyegetése” ellenére a segélyek kifizetése a törvényi határidőn belül megtörtént.

Közfoglalkoztatással kapcsolatos panaszügyek

Minden évben több olyan beadvány érkezett Hivatalunkhoz, amelyekben a panaszosok a közhasznú és közmunka programok szervezésének hiányosságait és problémáit jelezték.

Kifogásolták például, hogy az adott településen:

- a panaszt benyújtó roma származású személyt nem alkalmazták a közmunka és közhasznú programokban;
- az önkormányzat és a munkaügyi központ diszkriminatív módon bánt a roma lakosokkal, kevesebb lehetőséget kaptak a közmunka és a közhasznú programokban való részvételre, mint a nem roma lakosok;
- a cigány kisebbségi önkormányzatot nem vonták be a közfoglalkoztatásban résztvevők kiválasztásába, így nem a legrászorultabbak kerültek be a közfoglalkoztatási programba;
- a jelenlegi jogi szabályozás lehetővé teszi, hogy 90 %-os támogatást kapjon az a közfoglalkoztatási program, amelyet a cigány kisebbségi önkormányzat vagy cigány érdekképviseleti szervezet szervez, vagy szervezésében közreműködik. Sok esetben nincs lehetőség a többlétszámú támogatás igénybevételére a helyi és a cigány kisebbségi önkormányzat közötti együttműködés hiányában.

A panaszokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a leghátrányosabb helyzetű roma lakosok is igénylik az önkormányzatok által szervezett közfoglalkoztatási programokban való részvételt. A problémák általában éppen abból adódtak, hogy nagyobb a kereslet az ilyen jellegű munkák iránt, mint amennyit meg tudtak szervezni az önkormányzatok a jelenleg rendelkezésre álló helyi és állami forrásokból.

Kötelező közfoglalkoztatás jelenlegi szabályozása

A rendszeres szociális segélyre jogosultakat a hatályos jogszabályok alapján kötelezni lehet a munkavégzésre. Az aktív korú rendszeres szociális segélyben részesülők együttműködésre kötelesek, ennek keretében beilleszkedést segítő programokban kell részt venniük, és el kell fogadniuk a felajánlott, számukra megfelelő munkalehetőséget is

Az aktív korú nem foglalkoztatott akkor köteles a felajánlott munkát elfogadni, ha

- a munka szakképzettségének, iskolai végzettségének vagy annál eggyel alacsonyabb szintű végzettségnek vagy az általa utoljára legalább 6 hónapig betöltött munkakör képzettségi szintjének megfelelő,
- egészségi állapota szerint a munka elvégzésére alkalmas,
- a munkahely és a lakóhely közötti naponta - tömegközlekedési eszközzel - történő oda és visszautazás ideje a három órát, illetve tíz éven aluli gyermeket nevelő nő és tíz éven aluli gyermeket egyedül nevelő férfi munkanélküli esetében a két órát nem haladja meg,
- a várható havi kereset eléri a mindenkori kötelező legkisebb munkabér összegét, amely 2008. január 1-jétől 69 000 forint.

A települési önkormányzat rendeletben szabályozza az együttműködés eljárási szabályait, továbbá a beilleszkedési programok típusait és az együttműködés megszégésének és súlyos megszégésének eseteit.

A települési önkormányzat az aktív korú nem foglalkoztatott személyek munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében közmunka, közhasznú munka, vagy közcélú munka keretében foglalkoztatást szervez. Ennek időtartama legalább 30 munkanap, kivéve, ha az aktív korú nem foglalkoztatott személyt alkalmi munkavállalói könyvvel foglalkoztatják. Erre abban az esetben kerülhet sor, ha a foglalkoztatás első napjától számított 6 hónapon belül a foglalkoztatás együttes időtartama eléri a 30 munkanapot.

A települési önkormányzatok közcélú munkát is szervezhetnek. A közcélú munka alatt az olyan közmunkának vagy közhasznú munkának nem minősülő állami vagy helyi önkormányzati feladat ellátását kell érteni, amelynek teljesítéséről – jogszabály alapján – a települési önkormányzat gondoskodik. A nem foglalkoztatott személy által egybefüggően végzett közcélú munka időtartama a 12 hónapot nem haladhatja meg. Ismételten akkor foglalkoztatható 12 hónapon belül, ha nem jogosult álláskeresői támogatásra. A közcélú munkáért azonban a többi közfoglalkoztatási formához hasonlóan munkabér jár. A segélyezés ellentételezéseként – a jelenlegi szabályozás alapján – közfoglalkoztatást nem lehet végeztetni.

A rendszeres szociális segélyben részesülőket terhelő együttműködési kötelezettség megszégésének szankciója

Az elmúlt években átalakult a munkanélküliek ellátó rendszere, ezt az álláskeresők részére nyújtott különböző támogatások, szolgáltatások váltották fel.

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (Ft.) 54. § (10) bekezdés b) pontja előírja, hogy álláskeresői megállapodást kell kötni azzal az ügyféllel, aki rendszeres szociális segélyben részesül, és a beilleszkedési programban foglaltak alapján elhelyezkedése érdekében az állami foglalkoztatási szervvel köteles együttműködni.

Az Flt. egyik végrehajtási rendelete, a 18/2005. (X. 18.) FMM rendelet 5. § (1) bekezdése értelmében az álláskereső megállapodásnak – egyebek mellett – tartalmaznia kell:

- az álláskereső nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy
 - maga is aktívan keres munkahelyet, és
 - elfogadja a számára felajánlott megfelelő munkahelyet, valamint térítési kötelezettséggel nem járó képzési lehetőséget;
- az álláskereső önálló munkahelykeresésének formáit (munkáltató felkeresése, álláshirdetésre jelentkezés stb.);
- az álláskereső által keresett munkahely főbb jellemzőit;
- a kirendeltség által az álláskereső részére nyújtandó szolgáltatásokat;
- az álláskeresőnek a kirendeltségnél történő jelentkezései gyakoriságát.

Az álláskereső megállapodásban foglaltak teljesítését a kirendeltség az álláskeresővel közösen értékeli.

Az Flt. 54. § (12) bekezdése kimondja, hogy törölni kell az álláskereső nyilvántartásából azt az ügyfelet, aki

- jelentkezési kötelezettségének ismételten, felszólítás ellenére nem tesz eleget, vagy
- a megfelelő munkahelyet nem fogadja el, illetőleg a munkaviszony létrejötté neki felróható okból megghiúsul és mulasztását nem menti ki.

Több panasz érkezett hivatalunkhoz amiatt, hogy a munkaügyi központok indokolatlan szigorúsággal követelik meg az álláskereső megállapodás betartását. Kizárólag azt nem tekintik felróható kötelezettségszegésnek, ha a mulasztásnak objektív oka van, mint például betegség. Az a körülmény, hogy az álláskereső félreértelmezte a megállapodást, nem ad alapot a kimentésére.

2006-ban egy panaszos azt vállalta, hogy varrónő munkakört keres, és telefonon fog jelentkezni a meghirdetett állásokra. Miután ilyen állásajánlatot nem talált, más jellegű munkáltatót keresett fel személyesen elhelyezkedése érdekében. Értelmezése szerint ezzel eleget tett álláskereső kötelezettségének. Ezt azonban a munkaügyi központ az álláskereső megállapodás megszegésének minősítette és törölte őt a nyilvántartásból.

Ugyanebben az évben egy másik panaszos azt vállalta, hogy segédmunkásként próbál elhelyezkedni, és személyesen felkeres olyan munkáltatókat is, amelyek nem hirdettek betöltetlen állást. Ezzel szemben ő úgy próbált elhelyezkedni, hogy maga adott fel álláshirdetést. A munkaügyi központ ezt is felróható kötelezettségszegésnek tekintette, és a nyilvántartásból való törléssel szankcionálta.

A munkaügyi kirendeltség az álláskereső nyilvántartásából való kizárásról értesítette a lakóhely szerinti települési önkormányzatot. A korábbi szabályozás szerint a képviselő-testület

e jelzés alapján kizárólag azzal a szankcióval élhetett, hogy megszüntette az álláskereső rendszeres szociális segélyezését.

A Szociális törvény azóta módosított rendelkezései szerint [37/B § (2) bekezdés], ha a rendszeres szociális segélyben részesülő személy a segély folyósításának időtartama alatt együttműködési kötelezettségét megszegi:

- a segély összegét az önkormányzat rendeletében meghatározott időtartamig, de legfeljebb 6 hónapig 75%-os mértékben kell folyósítani (vagyis 25 %-a elvonható);
- az együttműködési kötelezettség súlyos vagy két éven belül történő ismételt megszegése esetén a rendszeres szociális segélyt meg kell szüntetni.

Megállapítható tehát, hogy nem helytálló a szociális rendeletüket módosító helyi önkormányzatok érvelése. Nem felel meg a valóságnak, hogy ez a rendeletalkotás azért szükséges, mert a helyi önkormányzatok másként nem tudják „rákényszeríteni” a segélyezetteket a munkába állásra. Törvényes keretek között azonban akkor van lehetőség a segély megvonására, ha a rendszeres szociális segélyben részesülő nem fogadja el a számára felajánlott megfelelő munkahelyet.

3. A vizsgálat kisebbségi jogi szempontjai

Magyarországon a munkaerő-piaci kínálat és kereslet minőségi szempontból nincs egyensúlyban egymással. Mint ahogyan arra az „Út a munkában” program tervezete is utal, a rendszerváltást követően az alacsony képzettséget igénylő munka iránti igény jelentősen lecsökkent, ugyanakkor a lakosságon belül alig csökkent a kizárólag ilyen munkára képesek aránya. Emiatt növekedett azoknak a munkaképes korúaknak a száma, akik szinte kizárólag csak segélyekből kénytelenek élni.

A segélyezéssel kapcsolatos gondok több hátrányos helyzetű réteget is érintenek, a rendeletmódosítások és az ellátási rendszer tervezett változtatása pedig több alkotmányos alapjog sérelmét is eredményezheti.

Szembe kell néznünk azonban azokkal a tényekkel is, amelyek nyilvánvalóvá teszik, hogy e problémakörnek kisebbségi vonatkozása is van.

Egyes szociológia kutatások szerint a munkaképes korú romák körében a foglalkoztatottak aránya kb. 20 %, vagyis öt emberből négynek nincs munkája. Magyarországon az elmúlt évben a munkanélküliségi ráta 7,4 % volt a Központi Statisztikai Hivatal kimutatásai szerint. Bár ez az arányszám nem tükrözi pontosan a lakosság tényleges munkaerő-piaci helyzetét, mégis kijelenthető, hogy a roma munkanélküliség sokszorosán meghaladja az országos átlagot.

A roma lakosság munkaerő-piacról való kirekesztődését tovább erősítik azok az elmúlt évtizedben felerősödött társadalmi folyamatok, melyek következtében egyre nagyobb számban fordul elő hátrányos megkülönböztetés munkavállalásuk és foglalkoztatásuk során.

Bár a rendelet-módosításokkal összefüggésben minden érintett település hangsúlyozza, hogy nem kisebbségi kérdésről van szó, amikor a segélyek megszigorítását követelik. Valójában azonban a legtöbb nyilatkozat és tudósítás elsődlegesen romákkal kapcsolatos sztereotípiákat sorol fel. Az elektronikus média híreinek illusztrálásaként szinte kizárólag cigány személyeket látunk.

Sokszor hallható az is, hogy társadalmi igény van a segélyből élők „rendszabályozására”, ez véleményem szerint a romló gazdasági helyzetekben szokásos „bűnbakképzési” folyamat része. Egy olyan „társadalmi összekacsintás” történik a rendet követelő polgármesterek, helyi lakosok és politikusok között, amelynek következtében az „önhibásnak” és munkakerülőnek bélyegzett roma lakosság még inkább a perifériára szorulhat.

Kisebbségi ombudsmanként kötelességem felhívni a figyelmet arra, hogy a jelenleg zajló események felerősíthetik a romák ellen irányuló kirekesztést, hátrányos megkülönböztetést, és kiélezhetik a társadalmi feszültségeket, ellentéteteket.

II. Megállapítások, következtetések

1. Az egyes helyi önkormányzati rendeletek ismertetése

Monok

Monok Községi Önkormányzat képviselő-testülete első ízben 2008. április 15-én tartott ülésén foglalkozott a gyermekvédelem helyi szabályozásáról szóló 16/2007. (XI. 29.) Önk. rendelet és a felnőtt korúakra vonatkozó szociális gondoskodás helyi szabályairól szóló 9/2005. (X. 28.) Önk. rendelet módosításának kérdéseivel.

A polgármester szóbeli előterjesztése alapján tárgyalta a kérdés – a jegyzőkönyv tanúsága szerint – nagy vitát váltott ki a képviselők között, különös tekintettel arra, hogy a jegyző többször is jelezte, hogy a tervezett módosítások jogszabályba ütköznek. A gyermekvédelmi rendelet módosítását végül 5 igen, 1 nem szavazat és 3 tartózkodás mellett a testület elfogadta. Döntést hoztak a szociális rendelet módosításának előkészítéséről is.

Az áprilisi ülést követően – a polgármester terveinek megfelelően – a „monoki modell” már komoly sajtónyilvánosságot kapott.

Monok Községi Önkormányzat képviselő-testülete végül 2008. május 20-án tartott ülésén tárgyalta meg részletesen a tervezett változtatásokat. (Az ülésre az előterjesztést a polgármester kérésére a jegyző készítette el.)

A gyermekvédelmi rendelet módosításáról ugyan korábban már döntött a testület, azonban azt formai hiba miatt újból előterjesztették. (Az áprilisi ülésen született döntés nem volt minősített többségű, ezért a rendeletalkotás ez irányú kritériumának nem felelt meg, valamint a képviselő-testület Szervezeti és Működési Szabályzata is írásos előterjesztésről rendelkezik.)

A gyermekvédelmi rendelet módosítása arra irányult, hogy az iskolából, óvodából történő igazolatlan hiányzások megakadályozása érdekében a képviselő-testület hozzon olyan döntést, mely kellő visszatartó erővel bír.

A jegyző az írásos előterjesztésben ismételten rögzítette a korábbi testületi ülésen tett törvényességi észrevételét, vagyis, hogy „a jelenleg hatályos jogszabályok alapján a helyi önkormányzat képviselő-testületének nincs törvényi felhatalmazása arra, hogy a pénzbeli és természetbeli gyermekvédelmi ellátások terén a helyi rendeletében a törvényben meghatározottakon túl további feltételeket szabjon az ellátások megállapításának.”

A szociális rendelet módosításának tervezetét a polgármester utasítása alapján szintén a jegyző készítette el. A polgármester deklarált célja az volt, hogy a rendszeres szociális segély folyósítását az önkormányzat kösse munkavégzéshez.

A monoki előterjesztés arra irányult, hogy a rendszeres szociális segélyben részesülők – az önkormányzat szükségleteihez igazodva – az Ötv. 8. § (1) bekezdésében rögzített önkormányzati feladatok ellátásához tevőlegesen járuljanak hozzá. „Legyen lehetőségük arra, hogy a munkavégzés légkörétől, az arra irányadó szabályoktól ne távolodjanak el teljesen. Érezhessék, hogy hasznos tagjai a településen élők közösségének, hiszen az eredmény mindenki számára az ő kezük munkájának lesz köszönhető.”

Az ülésen minden képviselő tisztában volt azzal, hogy a tervezett módosítások jogszabályba ütköznek, de többek véleménye szerint ez így „egyfajta üzenet a jogalkotónak”, tehát megengedhető.

A jegyzőkönyv szerint ellenvélemények is megfogalmazódtak. Az alpolgármester például megfogalmazta azon aggodalmát, amely szerint: ha a képviselő-testület jogszabályi háttér nélkül dönt, akkor az állampolgár sem köteles betartani a jogszabályokat.

Ennek ellenére a képviselő-testület 6 igen és 2 nem szavazattal, tartózkodás nélkül elfogadta Monok Községi Önkormányzat Képviselő-testületének a gyermekvédelem helyi szabályozásáról szóló 16/2007. (XI. 29.) Önk. rendelet módosításáról rendelkező 14/2008. (V. 27.) sz. rendeletét.

A gyermekvédelmi rendelet 7. §-a az alábbi (4) bekezdéssel egészült ki:

„Meg kell vonni az önkormányzat által megállapított illetőleg folyósított rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, a kiegészítő gyermekvédelmi támogatást, valamint a rendkívüli gyermekvédelmi támogatást attól a szülőtől, akiknek a gyereke a közoktatási intézmény figyelmeztetése ellenére igazolatlanul hiányzik az iskolából illetőleg az iskolai életmódra felkészítő kötelező óvodai foglalkozásról, és ezzel a szülő a gyermek nevelését, értelmi, erkölcsi fejlődését veszélyezteti.”

A testület döntése alapján tehát a gyermek igazolatlan hiányzása esetén a gyermek részére megállapított rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, a kiegészítő gyermekvédelmi támogatást, valamint a rendkívüli gyermekvédelmi támogatást is megvonhatja az önkormányzat.

Ugyanezen az ülésen a képviselő-testület 6 igen szavazattal, 2 nem ellenében a felnőtt korúakra vonatkozó szociális gondoskodás helyi szabályairól szóló 9/2005. (X. 28.) Önkormányzati rendeletet a 15/2008. (V. 21.) rendelettel az alábbiak szerint módosította:

”12.§ (1) Az önkormányzat a Harangod Vidéki Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat (továbbiakban: Családsegítő Szolgálat) útján, beilleszkedést segítő program kidolgozásával gondoskodik az együttműködés intézményi feltételeiről.

(2) Az együttműködési kötelezettség tartalma:

- a) A nem foglalkoztatott személy köteles a Családsegítő Szolgálatot a rendszeres szociális segínyt megállapító határozat jogerőre emelkedését követő 15 napon belül személyesen felkeresni.
- b) A nem foglalkoztatott személy az első megjelenést követő 60 napon belül köteles a Családsegítő Szolgálattal az Szt-ben meghatározott beilleszkedési programról írásbeli megállapodást kötni.

(3) Az önkormányzattal való együttműködés keretében az aktív korú nem foglalkoztatott személy köteles

- a) adatait és adatainak megváltozását a Polgármesteri Hivatalnál bejelenteni;
- b) a segélyre való jogosultság fennállásának felülvizsgálatát elősegíteni;
- c) a felajánlott, számára megfelelő munkalehetőséget elfogadni;
- d) amennyiben munkába áll, s a munkahelyet nem az önkormányzat vagy a Munkaügyi Központ ajánlja fel számára, a munkába állás tényét köteles bejelenteni,
- e) a részére meghatározott önkormányzati közérdekű munkavégzést teljesíteni,
- f) a Monok Községi Önkormányzat által fenntartott közoktatási intézménybe járó tanköteles korú illetőleg iskolai életmódra felkészítő oktatásra köteles gyermekeit az intézményekbe járatni.

(4) Önkormányzati közérdekű munkavégzés: az önkormányzat közigazgatási területén belül, a jogszabály alapján helyi önkormányzati feladatellátás körébe tartozó helyi közszolgáltatások közül az önkormányzat által meghatározott munkavégzés, melynek mértéke a jogosult részére megállapított rendszeres szociális segély minden megkezdett 5.000 Ft-ja után számított napi 8 óra. Az önkormányzati közérdekű munkavégzést, a Képviselő-testület által meghatározott keretek között, a Polgármester rendeli el.

(5) Az önkormányzati közérdekű munkavégzésre történő behívás rendjét az önkormányzat - Képviselő-testület által külön határozatban meghatározott -szükségleteihez igazodva kell kialakítani. A munkavégzés megkezdése előtt a behívott személynek üzemorvosi alkalmassági vizsgálaton, valamint munka- és balesetvédelmi oktatáson kell részt vennie.

(6) A Polgármester az önkormányzati közérdekű munkavégzés elrendeléséről, a munkavégzés megkezdése előtt legalább 8 nappal korábban értesíti a rendszeres szociális segélyben

részesülő személyt, aki a munkavégzés teljesítése alól - indokolt esetben - 1 alkalommal halasztást kérhet.

(7) Az önkormányzati közérdekű munkavégzésre kötelezett személy köteles a kijelölt munkaterületen az előírt időtartamban munkavégzésre alkalmas állapotban megjelenni, és a részére meghatározott munkavégzést teljesíteni. Aki ezen kötelezettségét nem teljesíti, vagy a munkavégzés ideje alatt szeszes italt fogyaszt, a Polgármester jogosult a rendszeres szociális segélynek az elrendelt és nem teljesített munkavégzéssel arányos részét saját hatáskörében meghozott határozattal megvonni. A határozatról értesíteni kell a rendszeres szociális segélyben részesülő személyt, a Polgármesteri Hivatal pénzügyi csoportját és a Családsegítő Szolgálatot.

(8) A (7) bekezdésben szabályozott kötelezettség szegés ismételt előfordulása esetén a rendszeres szociális segélyt meg kell szüntetni.

(9) Az Önkormányzati közérdekű munka elvárásnak megfelelő teljesítése esetén, az önkormányzat segítséget nyújt a rendszeres szociális segélyben részesülő személy munkahelyen történő elhelyezkedéséhez, melyet írásbeli ajánlás formájában is megerősít. Az elhelyezkedéshez szükséges ajánlást a Polgármester írja alá.”

Jelentős változást jelent tehát az önkormányzati közérdekű munkavégzés fogalmának bevezetése, melynek részletes szabályait is meghatározza a testület.

A hatályos jogi szabályozás ismeri a közérdekű önkéntes tevékenység fogalmát.

A közérdekű önkéntes tevékenység az önkéntesség nemzetközileg elfogadott meghatározását követi: ellenszolgáltatás nélkül, mások javára, szabad elhatározásból végzett munka[3]. (A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. LXXXVIII. törvény 2. §) Semmiképp nem tekinthető tehát a segély ellenében végzett munka közérdekű önkéntes tevékenységnek.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény pedig a közérdekű munka fogalmát használja. A pénzbírság átváltoztatása esetére megállapított közérdekű munka végrehajtásának a helyét egyébként - az elkövető egészségi állapotának és munkára való alkalmasságának figyelembevételével, a munkáltató beleegyezésével – a jegyző jelöli ki.

A „monoki modell” követői

A Monoki Önkormányzat törekvései rendkívül nagy sajtóvisszhangot kaptak. A község vezetője több más település polgármesterével is felvette a kapcsolatot, annak érdekében, hogy minél többen kövessék példáját, így ösztönözve, „kényszerítve” a jogalkotót a vonatkozó törvények kívánt módosítására.

Vizsgálatunkban három település rendeletét illetve tervezetét tekintettük át: Ivád, Sárospatak és Kerepes.

Ivád

A Heves megyei Ivádon – a sajtóhírekkel ellentétben – a képviselő-testület kizárólag a szociális rendeletét módosította.

A 2008. június 10-én tárgyalt előterjesztés szerint a szociális igazgatás és a szociális ellátások helyi szabályozásáról szóló 5/1993. (IX. 8.) rendeletet a „monoki modell” alapján változtatták meg.

A részünkre megküldött tervezet rögzíti, hogy a nem foglalkoztatott személy rendszeres szociális segélye folyósításának feltételeként együttműködési kötelezettsége körében köteles teljesíteni a beilleszkedését segítő programban foglaltakat.

A beilleszkedést segítő programok új elemeként – a monoki szociális rendelethez hasonlóan, csak más megfogalmazásban – felsorolásra kerül: *„a község érdekében történő munkavégzés”*.

Ezzel párhuzamosan az együttműködési kötelezettség súlyos megszegésének minősítik, ha a segélyben részesülő személy a felajánlott és megfelelő község érdekében történő munkavégzést nem fogadja el.

Az előterjesztésben a rendszeres szociális segély folyósításának feltételeként határozzák meg a szülő azon köteleességét is, hogy gyermekét *„az iskolai életmódra felkészítő oktatásra óvodába, a tanköteles korú gyermekét iskolába járassa.”*

Sárospatak

Sárospatak Város képviselő-testülete részére a település alpolgármestere készített előterjesztést az érintett témában. A képviselő-testület 2008. május 30-i ülésén foglalkozott a módosítással.

A város jegyzője a munkatársammal folytatott telefonbeszélgetés során kifejtette, hogy az önkormányzat a „monoki modell puhított formáját” fogadta el. A képviselők – 12 igen szavazattal, 5 nem szavazattal, 1 tartózkodás mellett – a gyermekvédelmi támogatásokról szóló 4/2000. (II.28.) rendeletet módosították.

A rendelet a 6/A. §-al egészült ki:

„Meg kell vonni a gyermekvédelmi támogatásokat azoktól a szülőktől, akik a gyermekeiket nem járatták iskolába, illetve az iskolai életmódra felkészítő kötelező óvodai foglalkozásra, és ezzel a gyerek nevelését, értelmi, erkölcsi fejlődését veszélyeztetik.”

A település jegyzője itt is több ízben felhívta a döntéshozók figyelmét a jogsértésre, ezzel azonban a jegyzőkönyv tanúsága szerint a képviselők is tisztában voltak.

A rendszeres szociális segélyekkel összefüggésben a sárospataki testület ugyanezen az ülésen határozatot fogadott el.

A rendszeres szociális segélyezéssel összefüggő feladatokról szóló 7950-2/150/2008. (V.30.) KT. számú határozatban a testület *„a rendszeres szociális segélyezéssel kapcsolatban*

felhatalmazza az alpolgármestert, hogy a segélyben részesülők közcélú, illetve közhasznú foglalkoztatásának megteremtése érdekében a meglévő lehetőségek teljes körű kihasználtsága mellett keresse a további foglalkoztatási lehetőségeket.” Továbbá „utasítja a jegyzőt az együttműködési kötelezettséget megszegőkkel szemben a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv. 37/D. §-ában, valamint a Képviselő-testület 1/2005. (II.1.) rendelete 5. § (7)-(11) bekezdésében foglalt rendelkezések maradéktalan betartására.”

A megalkotott határozat nem jogszabályellenes, és az is megállapítható, hogy az alpolgármester számára megjelölt feladat a probléma megoldását szolgálja, és nem pusztán szankcionál.

Kerepes

A Pest megyében található Kerepes a monoki modell szinte „teljes” követése mellett döntött, figyelemmel arra, hogy mind szociális, mind gyermekvédelmi rendeletét módosította. A rendeletek 2008 július 1-én lépnek hatályba.

A gyermekvédelem helyi rendszeréről szóló 16/2006. (IV.28.) rendelet módosítását a 14/2008. (VI.10.) rendelet rögzíti. A rendelet 6. § (6) bekezdésének helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„Nem állapítható meg rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, ha

- a) a kérelmező a helyszíni szemle lefolytatását szándékosan gátolja,*
- b) a szülő a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben meghatározott tankötelezettségét megszegi.”*

Megállapítható tehát, hogy a kerepesi önkormányzat „csak” a rendkívüli gyermekvédelmi támogatást nem állapítja meg, amennyiben a gyermek a közoktatási törvényben meghatározott kötelezettségét megszegi.

A pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások helyi szabályozásáról szóló 15/2006. (IV. 28.) rendelet módosításakor (13/2008.(VI.10) rendelet) azonban már egyértelműen a monoki példát vette alapul. A képviselő-testület előírta, hogy a rendszeres szociális segélyben részesülő az önkormányzattal való együttműködése keretében az eddigiekben szabályozottakon túl köteles a részére meghatározott önkormányzati közérdekű munkavégzést^[4] teljesíteni, valamint tanköteles, illetve iskolai életmódra felkészítő oktatásra köteles gyermekeit a nevelési, oktatási intézményekbe járatni.

Szerencsi kistérség

Az önkormányzati rendeleteknél is veszélyesebb tendenciára utal a Szerencsi Többcélú Kistérségi Társulás tizenhét településének polgármesterei által jegyzett „Önkormányzati kezdeményezés társadalmunk jobbá tétele érdekében” című nyilatkozat.

Az előterjesztés készítői öt pontban – némileg eklektikus rendszerben – foglalták össze, milyen területeken tartják szükségesnek a törvénymódosítást. Az anyag részletesen foglalkozik a jelenlegi családtámogatási rendszer visszasságaival, a szociális ellátórendszerrel kapcsolatos visszaélési lehetőségekkel, „a visszás társadalmi jelenségekkel”, úgymint az uzsorával, a közoktatás problémáival, az önkormányzatok helyzetével, a közbiztonsággal, és a rendőrhiánnyal.

Az előterjesztők véleménye szerint ezek a jelenségek a vidék elnéptelenedéséhez vezetnek, és csak azok maradnak a kistelepüléseken, akiknek nincs más lehetőségük.

A javaslatok között egyebek mellett az szerepel, szigorítsák a már meglévő, de nem kellően hatékony büntetőjogi szabályokat, valamint az önkormányzat által nyújtott „ingyenes pénzhez jutás” feltételeit. Foglalkozzanak a törvényalkotók a családi pótlék rendszerével (a javaslat készítői három gyerekig javasolják a családi pótlékot, az azon felüli gyerekek után járó támogatást más formában – adókedvezményként, adójóváírásként – javasolják), vizsgálják felül a szociálpolitikai kedvezményeket, és az Országgyűlés törvényi szinten szigorítsa a szociális támogatások rendszerét. Ez utóbbi javaslatnál felvetik, hogy a szociális segély valóban csak a rászorulóknak járjon, a munkaképesek munka ellenében juthassanak hozzá. Elvetik az Alkotmányban és más jogszabályokban is rögzített „pozitív diszkrimináció”, előnyben részesítés szükségességét.

Az anyag három bekezdésben rögzíti,[\[5\]](#) hogy a felvetett problémák függetlenek a nemzeti és etnikai kisebbségi hovatartozástól. Számos, a kezdeményezésben olvasható megállapítás jelzi azonban az anyag roma-ellenes, előítéletes szemléletét[\[6\]](#). Az előterjesztés direkt módon ugyan nem utal arra, hogy a felvetett jelenség a cigánysággal lenne összefüggésben, azonban a romákkal kapcsolatos társadalmi sztereotípiák ismeretében ez egyértelműnek tekinthető. A hosszú távú társadalmi folyamatok szempontjából veszélyesnek tartom a sorok között megbúvó kirekesztő gondolkodásmódot, az ún. „szalonrassizmust”.

A nyilatkozatot aláíró 18 polgármester számos elvárást fogalmaz meg az Országgyűlés és a Kormány számára a felvetett problémák megoldása érdekében. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (Ötv.) 101. §-a alapjogként biztosítja a felterjesztési jogot. A kezdeményezés szemléletmódja elfogadhatatlan egy demokratikus jogállamban, ezért – megítélésem szerint – alkalmatlan arra, hogy e javaslatokról kormányzati szinten érdemi vita folyjék.

2. Az önkormányzati rendeletek alkotmányosságának kérdése

Az Alkotmánybíróság számos határozatában elvi jelleggel értelmezte az önkormányzati rendeletalkotás kereteit. A helyi önkormányzatok jogalkotási hatáskörének terjedelmét az Alkotmány, illetőleg az Ötv. határozza meg.

Az Alkotmány 44/A. § (1) bekezdés *a)* pontja kimondja, hogy a helyi képviselő-testület önkormányzati ügyekben önállóan szabályoz, a 44/A. § (2) bekezdése pedig rögzíti, hogy a helyi képviselő-testület a feladatkörében rendeleteket alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.

Az Alkotmány tehát egyrészt önkormányzati alapjogként védelemben részesíti a rendeletalkotás szabadságát, de egyben meghatározza annak korlátait is. Az Alkotmány rendelkezéseivel összhangban, azokat részleteiben kifejtve az Ötv. 16. § (1) bekezdése kimondja, hogy a képviselő-testület a törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, továbbá törvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására alkothat önkormányzati rendeletet.

A rendszeres szociális segély megvonása

A települési önkormányzatok szociális ellátásokkal kapcsolatos jogalkotási kötelezettségének általános alapja az Ötv. 8. § (4) bekezdése, amely kötelező önkormányzati feladatként írja elő a szociális alapellátásról való gondoskodást. A jogalkotás konkrét kereteit ugyanakkor a Szociális törvény jelöli ki azzal, hogy több tárgykörben is rendeletalkotásra hatalmazza fel a helyi önkormányzat képviselő-testületét.

A Szociális törvény 32. § (3) bekezdése előírja, hogy ha e törvény másként nem rendelkezik, a települési önkormányzat képviselő-testülete rendeletben szabályozza a hatáskörébe tartozó pénzbeli ellátások megállapításának, kifizetésének, folyósításának, valamint ellenőrzésének szabályait.

Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a Szociális törvény „nem ad felhatalmazást arra, hogy az önkormányzat a szociális ellátások igénylésének törvényi feltételeit bővítse”.

Az elmúlt években több Heves megyei települési önkormányzat is előírta rendeletében, hogy „Nem jogosult az aktív korú nem foglalkoztatott személyeket egyébként megillető rendszeres szociális segélyre (megállapításra, folyósításra) az, aki meglévő munkaviszonyát felelőtlenül megszünteti (megszüntette), vagy olyan magatartást folytat, amelyből nyilvánvaló, hogy felelős munkaadó még egyszerű munkakörben sem alkalmazná, így különösen az, aki alkoholizál (...) magát személyi tisztaságában, vagy környezetét elhanyagolja (pl. kertjét nem műveli) (...) családjáról nem gondoskodik, például gyermeke rendszeres óvodába vagy iskolába járását és lehetséges előmenetelét nem biztosítja.”

Kimondták azt is, hogy az a kérelmező, aki e feltételek bármelyikét nem teljesíti vagy a rendeletben meghatározott magatartást tanúsítja, úgy minősül: nem teljesíti a Szociális törvényben előírt együttműködési kötelezettségét, és számára rendszeres szociális segélyt nem lehet megállapítani, a megállapított segélyt meg kell szüntetni.

Az Alkotmánybíróság szerint ez a szabályozás a Szociális törvény rendelkezéseivel ellentétesen „korlátozza a szociális igénylők körét”. A helyi önkormányzati rendeletek ezen előírásait ezért alkotmányelleneseknek minősítette és megsemmisítette. [\[7\]](#)

Az Alkotmánybíróság megállapításait irányadónak tekintem a vizsgált helyi önkormányzati rendeletek alkotmányosságának megítélése során is.

A Szociális törvény 37/D. §-a előírja, hogy a nem foglalkoztatott személy a rendszeres szociális segély folyósításának feltételeként meghatározott együttműködés keretében köteles:

- az együttműködésre kijelölt szervnél nyilvántartásba vetetni magát, és
- a beilleszkedését segítő programról írásban megállapodni az együttműködésre kijelölt szervvel, továbbá
- teljesíteni a beilleszkedését segítő programban foglaltakat.

Az együttműködési kötelezettség célja a tartós munkanélküliségből eredő életvezetési nehézségek, illetve mentális problémák kezelése. A programok azt kívánják elősegíteni, hogy a rendszeres szociális segélyben részesülő személy esetében csökkenjen a tartós munkanélküliségből eredő kedvezőtlen hatás, illetve ezzel összefüggésben mentális okokból ne rosszabbodjon az egyén munkaerő-piaci helyzete.

A beilleszkedést segítő program egyik lehetséges eleme, hogy ha a kérelmező, illetve a segélyezett számára – a Szociális törvény 37/H. § (6) bekezdése szerint – megfelelőnek minősülő munkalehetőséget ajánlanak fel, köteles azt elfogadni. A munkalehetőség csak akkor megfelelő, ha a várható havi keresete legalább a mindenkori kötelező legkisebb munkabér összegének időarányos részét eléri.

A vizsgált önkormányzati rendeletek azonban olyan munkavégzést írnak elő a segély megállapításának, folyósításának feltételeként, amelynek ellentételezése kizárólag a segély összege.

A helyi önkormányzatok tehát túllépi rendeletalkotási jogkörüket azzal, hogy olyan munkavégzést határoznak meg a szociális rendeletükben, amely nem felel meg a Szociális törvény hatályos előírásainak.

Az önkormányzatok az együttműködési kötelezettség körében nem írhatnak elő olyan feltételeket, amelyekről a Szociális törvény nem rendelkezik. Ebből következően nincs törvényes lehetőség arra sem, hogy a gyermek iskolába vagy óvodába járásától tegyék függővé a segély folyósítását.

A vizsgált helyi önkormányzati rendeletek ezért sértik az Alkotmány 44/A. §-ban foglalt jogalkotás rendjét.

Azzal, hogy a helyi rendeletek a Szociális törvény rendelkezései szerinti rászorulókat zárnak ki a segélyezett közből, sértik az Alkotmány szociális biztonsághoz fűződő 70/E. §-át is.

Az állam, a helyi hatalom az előre meghatározott szabályokat köteles maga is megtartani. Ezáltal valósulhat csak meg az állampolgárt védő jogbiztonság intézménye, a jogállamiság. A közigazgatási döntésekkel kapcsolatosan a jogbiztonsághoz hasonlóan alkotmányos követelményként fogalmazódik meg a törvény alá rendeltség, a törvényesség követelménye. Az Alkotmánybíróság már több határozatában rámutatott arra, hogy a közigazgatási szervek tevékenységével kapcsolatosan az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében szabályozott jogállamiság elvéből fakadó követelmény a közigazgatás törvény alá rendeltségének követelménye. Az a követelmény, hogy a társadalmi viszonyokba közhatalom birtokában beavatkozó közigazgatási szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által szabályozott eljárási rendben, az anyagi jog által megállapított keretek között hozzák meg döntéseiket.

Megállapítható tehát, hogy a helyi önkormányzatok tudatosan megsértették a jogállamiság elvét, amikor olyan rendeletet alkottak meg, amely nyilvánvalóan alkotmányellenesen szabályozza a rendszeres szociális segély megállapítását, folyósítását.

A vizsgált önkormányzati rendeletek megalkotása tehát az önkormányzati jogalkotás rendjével, a szociális biztonsághoz fűződő alkotmányos joggal valamint a jogállamiság elvével összefüggésben visszásságot idézett elő.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, a kiegészítő és rendkívüli gyermekvédelmi támogatást megvonó rendelkezések

Az Alkotmány 67. §-a kimondja, hogy a Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) 6.§ (1) bekezdése értelmében „a gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez.” A Gyvt. 12.§ (1) bekezdése szerint pedig a gyermek szülője jogosult és köteles arra, hogy gyermekét családban gondozza, nevelje és a gyermeke testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételeket – különösen a lakhatást, étkezést, ruházattal való ellátást –, valamint az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzájutást biztosítsa.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény célja, hogy elősegítse a hátrányos szociális körülmények között élő gyermekek családi környezetben történő nevelését és ezáltal megelőzze a gyermekek anyagi veszélyeztetettségét. A kedvezmény tehát kizárólag a gyermek érdekeit szolgálja, nem vonható el helyi rendelet útján a szülők felróható magatartása miatt sem. Amennyiben a szülők nem gondoskodnak megfelelően gyermekükről, illetve veszélyeztetik testi, lelki, szellemi fejlődésüket, akkor kizárólag az erre hivatott intézményrendszer jogosult és köteles reagálni.

A vizsgált önkormányzati rendeletek nem a gyermekek óvodába, iskolába járását segítik elő, hanem a családok szociális helyzetének további romlását vonják maguk után. Következményüket tekintve tehát lényegében a gyermekeket büntetik, akár felróható, akár fel nem róható körülmények miatt. A gyermekvédelmi ellátások megállapítását, folyósítását a törvényben meghatározott feltételeken kívül további kritériumokhoz kötni nem lehet, mert az ellentétes a Gyvt.-vel.

A helyi önkormányzatok fentiekben ismertetett – rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, kiegészítő és rendkívüli gyermekvédelmi támogatást megvonó –rendelkezései tehát sértik az önkormányzati jogalkotás rendjével, valamint a gyermeki jogokkal kapcsolatos alkotmányos alapjogokat és visszásságot valósítanak meg ezekkel összefüggésben.

3. A roma származású segélyezették hátrányos megkülönböztetése

Az Alkotmány általános jelleggel rögzíti a megkülönböztetés-mentesség elvét. A 70/A. § (1) bekezdése értelmében „a Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.” A (2) bekezdés értelmében a hátrányos megkülönböztetést a törvény szigorúan bünteti.

A nemzeti, etnikai kisebbségi származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmát alapozza meg továbbá a Miniszterek Tanácsa által az Amszterdami Szerződés 13. cikkének felhatalmazása alapján, 2000. július 29.-én elfogadott a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2000/43/EK irányelv.

Magyarországon az Alkotmányból, illetve a fenti irányelvből származó jogalkotási kötelezettséget elsősorban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) útján valósította meg a jogalkotó.

Az Ebktv. értelmében az egyenlő bánásmód elvét tiszteletben kell tartani. E követelményt számos konkrét magatartás sérti, így a közvetlen diszkrimináció, a közvetett diszkrimináció, a zaklatás, a megtorlás és a megkülönböztetés különféle formáira adott utasítás.

Az Ebktv. 8. §-a értelmében közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valamely valós vagy vélt jellemzője miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.

Nemzeti, etnikai kisebbségi származáshoz kötődő közvetett diszkrimináció akkor valósul meg, ha egy látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés, meghatározott nemzeti, etnikai kisebbségi származású személyeket vagy csoportokat lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport volt, van vagy lenne.

Tekintve, hogy nem kifejezetten és kizárólag roma származású személyeket érintenek az általunk vizsgált rendeletek, a közvetlen diszkrimináció kérdése fel sem merült vizsgálatunk során. Az általunk áttekintett rendeletek és az azokat övező egyéb dokumentumok, nyilatkozatok azonban már első olvasatra felvetik a közvetett diszkrimináció alapos gyanúját, a következő okokból:

- Az érintett térségben illetve településeken szociológiai kutatások szerint igen magas a lakosságon belül a romák aránya, és körükben a halmozott hátrányok között élő munkanélküli személyek száma.
- A mélyszegénységben élők körében a romák száma jóval meghaladja a népesség egésze körében becsült arányukat. Szociológiai kutatások szerint a mélyszegénység egyre inkább etnikai arcot ölt Magyarországon.
- A monoki polgármester sajtószereléseiben kifejezetten a roma lakosság körülményeire hivatkozva érvelt. Az ügy egyéb média-megjelenéseiben is sorra roma családokról szóló képsorokat mutattak be a probléma illusztrálására. A Szerencsi Kistérség fentiekben

ismertetett nyilatkozata – legalábbis közvetett formában – sok helyen tényként, létező jelenségeként kezeli a romákkal kapcsolatos sztereotípiákat, előítéleteket.

Lényeges, hogy a közvetett diszkrimináció megállapításának nem előfeltétele a diszkriminációra irányuló szándék, sőt még annak tudata sem, hogy az adott látszólag semleges rendelkezés potenciálisan hátrányosabb helyzetbe hozhat egy adott csoportot. Az erre irányuló szándékot valószínűsítő körülmények azonban erősítik a közvetett diszkrimináció megállapítását.

A fentiek alapján tehát előre vetíthető, hogy amennyiben a rendeleteket ténylegesen alkalmazzák, a segélyek azok alapján történő megvonása lényegesen nagyobb arányban érintené a roma lakosokat a nem roma lakosoknál. Mindaddig azonban, amíg e módosítások alkalmazása során ez a jól modellezhető megállapítás nem igazolódik be, az Ebktv. értelmében a közvetett diszkrimináció megállapítására nincs lehetőség.

Ez a helyzet azonban felhívja a figyelmet a magyar szabályozás egy fontos hiányosságára a 2000/43/EK irányelvben használatos fogalomhoz képest. A fenti Irányelv 2. cikkének pontos magyar fordítása ugyanis úgy szólna, hogy „közvetett megkülönböztetés áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az egy faji vagy etnikai származású személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan *érintene*.” Az irányelv hatályos magyar szövege^[8] azonban az „érint” kifejezést használja, tehát a potenciális hátrányokozást nem vonja a közvetett diszkrimináció tilalmi körébe. Az eredeti angol illetve francia szövegből, illetve a közvetett diszkrimináció fogalmának történeti értelmezéséből egyértelműen következik azonban, hogy a közvetett diszkrimináció megállapításához az is elegendő, ha az adott feltétel, rendelkezés vagy gyakorlat alkalmas arra, hogy hátrányosan érintsen meghatározott tulajdonságokkal rendelkező személyeket.^[9]

Azaz a hatályos magyar jog ezen a ponton nem áll összhangban az uniós követelményekkel. Az Ebktv. közvetett diszkrimináció fogalma alacsonyabb szintű védelmet nyújt a 2000/43/EK. Irányelv angol és francia szövegénél, ezért indítványozom a magyar törvényi szabályozás megfelelő módosítását.

Ez azt a problémát is maga után vonja, hogy a kérdéses rendeletekkel szemben nem lehet az Ebktv-n alapuló eljárást lefolytatni egészen addig, amíg azok alkalmazásáról gyakorlati tapasztalatok nem gyűlnek össze. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy – amennyiben a rendeletek indokai nem felelnek meg a törvényben rögzített kimentési lehetőségeknek – a hátrányos megkülönböztetés alkotmányos tilalmának veszélyét, így ezzel összefüggő visszásságot állapítson meg az országgyűlési biztos.

Az Ebktv. 8.§ (2) bekezdése szerint alapjoggal összefüggő diszkrimináció esetén, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az olyan magatartás, intézkedés, feltétel, mulasztás, utasítás vagy gyakorlat (a továbbiakban együtt: rendelkezés) nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét, amely a hátrányt szenvedő fél alapvető jogát másik alapvető jog érvényesülése érdekében, elkerülhetetlen esetben korlátozza, feltéve, hogy a korlátozás a cél elérésére alkalmas és azzal

arányos. (Ez a mérce gyakorlatilag az Alkotmánybíróság által kimunkált szükségesség-arányosság tesztjének felel meg.[\[10\]](#))

A vizsgált esetekben a szociális biztonsághoz fűződő jog illetve a gyermekek alkotmányos jogainak korlátozására kerül sor. E jogkorlátozásokkal szemben nem állnak olyan érvek, amelyek akár csak megközelítenék a fenti kívánalmakat.

Így megállapítható, hogy a kérdéses rendeletek megalapozzák a roma lakossággal szembeni közvetett diszkrimináció közvetlen veszélyét. Az Obtv. 29. § (4) bekezdése szerint a visszásság az alapvető jog sérelme vagy annak közvetlen veszélye esetén is megvalósul, azaz az Alkotmány 70/A. §-ban rögzített hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggésben alapjogi visszásság valósult meg.

4. Összegzés helyett

Megítélésem szerint rendkívül veszélyes és alkotmányossági szempontból aggályos lenne, ha a „monoki modell” mintáját alapul véve kerülne sor a gyermekjóléti- és szociális ellátások rendszerének átfogó módosítására.

Természetesen nem kerülhető meg, hogy a kormányzat a valódi problémákkal foglalkozva, azokra megoldási tervet dolgozzon ki.

Az „Út a munkához” programban is megjelenő szigorító, szankcionáló szemlélet helyett a jelenlegi rendszer jobbítására, például a Szociális törvényben meghatározott együttműködési kötelezettség fentiekben kifejtett egyértelmű szabályozására és reális, tényleges munkalehetőség biztosítására kellene helyezni a hangsúlyt. Ahogy arra már utaltam, a rendszerváltás során bekövetkezett szerkezetváltás következtében az aktív korú, nem megfelelő képzettséggel rendelkező felnőttek nagy tömege maradt munka és reális munkalehetőség nélkül. Ezek a problémák nagy arányban az ország meghatározott területeire koncentrálnak. Az „Út a munkához” koncepció adatai szerint a rendszeres szociális segélyben részesülők több mint 60%-a legfeljebb 8 osztály végzettséggel rendelkezik, valamint 60%-uk él a 47 hátrányos helyzetű kistérség egyikében. Nincs megoldás továbbra sem a kereslet és kínálat megfelelő arányának kialakítására, befolyásolására. Ráadásul a társadalom egészét sújtó gazdasági problémák tovább súlyosbítják ezt a helyzetet.

Elfogadhatatlan azonban az a szemlélet, hogy ezért az állapotért a munkanélküli, kiszolgáltatott helyzetű, rendszeres szociális segélyen élőket kiáltják ki „bűnbaknak”, és folyamatos utalások hangzanak el a roma lakosságra vonatkozóan.

Még egyszer hangsúlyoznom kell: a jelenlegi rendszer a Szociális törvény alapján lehetővé teszi, hogy az önkormányzatok munkára kötelezzék a rendszeres szociális segélyben részesülőket. Az elmúlt években eddig is csak az kaphatott segélyt, aki – munkabér fejében – vállalta az együttműködési megállapodás keretében esetlegesen felajánlott megfelelő munka elvégzését. A közfoglalkoztatás rendszerében is alkalmazhatják a rászorulókat. (Egyes szakértők szerint az utóbbi években a segélyezettnek közel 60 %-ának jutott valamilyen közfoglalkoztatási lehetőség.)

A „segély helyett munkát” elve tehát már régóta jelen van a szociális ellátási rendszerben, ennek érvényesülését nem a rászoruló „önhibás” viszonyulása, nem a hiányzó jogalkotói szándék korlátozza, hanem a tényleges foglalkoztatási lehetőségek szűkössége. Hiányolom ezzel összefüggésben, hogy nem történt meg az ilyen jellegű intézkedések hatásának, tapasztalatainak összegzése. Nem készült elemzés arról, hogy a segélyezettek szempontjából van-e bármilyen kedvező mentális hatása a közfoglalkoztatási lehetőségeknek, a helyi önkormányzatok milyen mértékben tudnak közfoglalkoztatást biztosítani, az ennek keretében történt munkavégzés mennyiben tekinthető gazdaságilag hasznosnak.

Jeleznem kell, hogy a közfoglalkoztatás különböző formái sem jelentik a segélyezés valós alternatíváját, hiszen csupán ideiglenes és alacsony jövedelemmel járó foglalkoztatási lehetőséget nyújtanak, hosszú távú megoldást azonban nem. Ezért olyan stratégiát tartanak megfelelőnek, amely – az egyes térségek közötti mobilizációt támogatva – biztosítja a munkaerő-hiányos szakmákra való átképzés lehetőségét. A munkaerőpiacra való visszavezetés azonban – szakmai tapasztalatok alapján – csak akkor lehet eredményes, ha megfelelő pszichológiai-életvezetési segítséget és tanácsadást biztosítanak az érintett személyeknek.

Megengedhetetlennek tartom azt a megoldást, amely a segély kifizetését kötné például közcélú vagy közhasznú munka végzéséhez, munkabér kifizetése nélkül. Ennek ugyanis nem lenne más indoka, illetve pozitívuma, mint hogy költségvetési forrást vonjanak ki a rendszerből. (Ebben az esetben ugyanis meg lehetne takarítani a közcélú vagy közhasznú munkáért fizetendő bért és járulékait. Az ilyen jellegű munkát ugyanis a rendszeres szociális segély ellenében végeztetnék el a segélyezettekkel.) A mélyszegénységet, és a rászoruló kirekesztettségét azonban tovább növelné egy ilyen jellegű változtatás. Bár valójában munkát végeznének, továbbra sem válhatnának a „társadalom hasznos tagjává”, adó- és járulékfizető állampolgárokká.

Felvetődik a kérdés, hogy a „monoki modell” megvalósulása esetén mi lesz a sorsa a segélyezésből kiszoruló embereknek, illetve családjuknak? Nyilvánvaló, hogy nem tudnának önmaguk és gyermekeik alapvető szükségleteiről gondoskodni, így adósságsapdába kerülve előbb-utóbb elvesztenék otthonukat vagy illegális utakra kényszerülnének. Azaz ismét az állam szociális gondoskodására szorulnak, azonban a korábbinál immár sokkal fokozottabb mértékben és vélhetően véglegesen.

Kötelességemnek érzem felhívni a figyelmet arra, hogy ez az „út” nem csak egyéni, hanem társadalmi szintű, Magyarországon eddig ismeretlen reakciókhoz, problémákhoz is vezethet.

Intő példa a 2004 februárjában a kelet-szlovákiai romák körében kitört „éhséglázadás”. A szociális segélyezési rendszer megnyirbálását követően tömeges tiltakozások és demonstrációk után több élelmiszerüzletet is kifosztottak a kétségbeesett emberek.[\[11\]](#) A kormány először rendőri és katonai intézkedésekkel reagált, ezt követően azonban kénytelen volt finomítani a reformtörekvéseken.

Komoly felelőssége van tehát minden az ügyben intézkedő és véleményt nyilvánító közszereplőnek és szakembernek valamint döntési pozícióban lévő politikusnak.

Nem fogadható el a polgármestereknek és a helyi képviselőknek az a hozzáállása, hogy a gyermekjóléti- és szociális ellátási rendszert szabályozó törvény várható módosítására hivatkozva, a jogállamiság elvét sértve, önhatalmúlag, törvénysértő helyi rendeleteket hoznak.

Egy demokratikus jogállamban nincs helye annak az érvelésnek sem, mely szerint tisztában vannak azzal, hogy jogszabálysértést követnek el, de amíg az Alkotmánybíróság nem semmisíti meg a rendeletet, addig alkalmazzák azt, ezzel is példát mutatva a többi magyarországi önkormányzatnak. Ez a jelenség nagy mértékben „alááshatja” az állampolgárok jogkövető magatartását és a demokratikus jogállam intézményeibe vetett hitüket is, hiszen azzal szembesülnek, hogy a közigazgatási szervek önkényesen semmibe veszik az Alkotmány és törvények rendelkezéseit, és ezzel akarják kikényszeríteni a törvényi szabályozás módosítását.

Elvárható az is, hogy a kormányzat megfelelő kommunikációs stratégiát dolgozzon ki a társadalmi egyenlőtlenségekből eredő feszültségek enyhítésére. A jogi szabályozás szigorítását követelő „társadalmi nyomásra” való reagálás megfelelő módja az lenne, ha „a társadalmat felnőttként kezelve” felhívná a közvélemény figyelmét a megoldandó problémák összetettségére. Hiányzik a közjogi méltóságok, a mérvadó politikai erők higgadt, tényeken alapuló világos elhatárolódása a „monoki modell” szellemiségétől.

Összegezve a fentieket, természetesen egyetértek azzal az alapgondolattal, hogy a rendszeres munkalehetőség biztosítása elvi jelleggel optimálisabb megoldás a segélyezésnél, pusztán akkor azonban, ha tényleges, érdemi munkabér fejében végzett munkáról van szó. Szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy nem lehet megfelelő makroszintű, nagymértékű anyagi ráfordítás nélkül igazi változást elérni, azaz a munka-erőpiacra visszavezetni ezeket a rétegeket. Amíg azonban ennek megvalósítására nincs reális lehetőség, addig a segélyezés bármilyen formális munkakötelezettséghez kötése csupán látszat-megoldást jelent.

III. Javaslatok, intézkedések

1. A jelentésben jelzett alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok megszüntetése érdekében az Obtv. 25. § alapján

jogalkotási javaslattal

fordulok

1.1 Monok Községi Önkormányzat Képviselő-testületéhez, hogy helyezze hatályon kívül:

- a gyermekvédelem helyi szabályozásának a 14/2008. (V.27.) rendelettel módosított rendelkezéseit;
- a felnőtt korúakra vonatkozó szociális gondoskodás helyi szabályainak a 15/2008. (V. 27.) rendelettel módosított rendelkezéseit.

1.2 Ivád Község Önkormányzatnak Képviselő-testületéhez, hogy helyezze hatályon kívül:

- a szociális igazgatás és a szociális ellátások helyi szabályozásának a 2008. június 10-én elfogadott módosításait.

1.3 Sárospatak Város Önkormányzat Képviselő-testületéhez, hogy helyezze hatályon kívül:

- a gyermekvédelmi támogatások helyi szabályozásának a 16/2008. (V.30.) rendelettel módosított rendelkezéseit.

1.4. Kerepes Nagyközség Képviselő-testületéhez, hogy helyezze hatályon kívül:

- a gyermekvédelem helyi rendszerének a 14/2008. (VI.10.) rendelettel módosított rendelkezéseit;
- a pénzübeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások helyi szabályozásának a 13/2008. (VI. 10.) rendelettel módosított rendelkezéseit.

2. A jelentésben jelzett alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok megelőzése érdekében az Obtv. 21. §-a alapján

kezdeményezéssel

fordulok Monok, Ivád, Sárospatak, Kerepes települések jegyzőihez, hogy hatósági jogalkalmazói munkájuk során maradéktalanul érvényesítsék a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény rendelkezéseit.

3. A jelentésben jelzett alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok megszüntetése és a további visszasságok megelőzése érdekében az Obtv. 20. §-a alapján

felkérem

az önkormányzati minisztert, hogy irányító jogkörében eljárva hívja fel a Közigazgatási Hivatalok vezetőinek figyelmét arra:

- soron kívül lépjenek fel a hasonló jogsértések megszüntetése érdekében;

- tartsanak tájékoztató megbeszéléseket az illetékességi területükön működő önkormányzatok polgármesterei és jegyzői számára.

4. A jelentésben jelzett alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok megszüntetése és a további visszasságok megelőzése érdekében az Obtv. 20. §-a alapján

felkérem

a szociális és munkaügyi minisztert, hogy:

- gyermekjóléti- és szociális ellátások esetleges módosítását megelőzően monitorozza és értékeli átfogó módon a segélyezéssel és a közfoglalkoztatással kapcsolatos eddigi intézkedéseket, tapasztalatokat,
- az esetleges reformtörekvések koncepciójának kialakítása során konzultáljon és egyeztessen széles körben a szakmai és jogvédő szervezetekkel, az országgyűlési biztosokkal, valamint további szakértőkkel.

5. A jelentésben jelzett alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok megszüntetése és a további visszasságok és a társadalmi konfliktusok kiéleződésének megelőzése érdekében az Obtv. 20. §-a alapján

felkérem

a Miniszterelnöki Hivatal vezető minisztert, hogy a többi érintett minisztériummal együttműködve, a szakmai és jogvédő szervezetek valamint szakértők bevonásával alakítson ki átfogó kommunikációs stratégiát a segélyezettekkel szembeni előítéletek kezelésére a jelentésben jelzett problémákkal összefüggésben.

6. A jelentésben jelzett alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok megelőzése érdekében az Obtv. 20. §-a alapján

felkérem

az igazságügyi és rendészeti minisztert, hogy a jelentésben kifejtett, az Alkotmány 70/A. §-ával összefüggő közvetett diszkrimináció veszélye miatt a Roma Antidiszkriminációs Hálózat ügyvédei biztosítsanak jogi képviseletet a segélyezésből törvényellenesen kiszoruló roma ügyfelek számára.

5. Az Alkotmány 70/A. §-ban rögzített hátrányos megkülönböztetés tilalmának maradéktalan érvényesítése érdekében az Obtv. 25. § alapján

jogalkotási javaslattal

fordulok az igazságügyi és rendészeti miniszterhez, készítse elő az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény közvetett diszkrimináció fogalmának olyan módosítását, hogy az megfeleljen a 2000/43/EK. Irányelv angol és francia szövegének.

Budapest, 2008. június 17.

Dr. Kállai Ernő

[1] A Megyei Jogú Városok Szövetségének irodája azt a tájékoztatást adta, hogy jelenleg még dolgoznak a tervezeten.

[2] <http://www.neki.hu/kiadvanyok/szocellatasok.htm>

[3] A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. LXXXVIII. törvény 2. §

[4] Az önkormányzati közérdekű munkavégzést a monoki szociális rendelettel szinte teljesen azonos módon szabályozza a rendelet.

[5] „Érvényt kell szerezni az Alkotmányban rögzített törvény előtti egyenlőségnek. Nincs pozitív diszkrimináció, mert az a másik irányba negatív. Nincs megélhetési bűnözés, mert a megfogalmazás álságos és hazug. Tisztesség van, emberség van, és ez nem függ bőrszíntől és rassztól. Magyar állampolgár van, és ha ezt tudomásul vesszük, nem fogunk tovább lemaradni Európától. Alkotmányban rögzített emberi és polgári jogok vannak, írott és íratlan erkölcsi szabályok, dolgozni és tanulni akarás általi fejlődés - nemtől, fajtól, vallási, politikai, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozástól függetlenül.”

[6] Így például kijelentik: „a családtámogatási rendszer, amely felgyorsította és egyre gerjeszti az alacsonyan szocializálódott tömegek népességnövekedését, amely megélheti formává fejlesztette a gyermekszülést, maffiaszerű bűnözéssé a szociálpolitikai csalást”.

[7] Lásd: 29/2002. (VII. 2.) AB határozat, 30/2002. (VII. 2.) AB határozat és a 31/2002. (VII. 2.) AB határozat

[8] www.europa.eu.int/eur-lex

[9] Az angol szöveg szerint: „Indirect discrimination shall be taken to occur where an apparently neutral provision, criterion or practice would put persons (...) at a particular disadvantage compared with other persons (...)” A francia szöveg szintén azt támasztja alá, hogy elegendő, ha az adott rendelkezés alkalmas hátrány okozására: „(...)est susceptible d’entraîner un désavantage particulier” – A hivatalos szövegeket lásd www.europa.eu.int/eur-lex

[10] Például 30/1997. (IV.29.) AB hat.

[11] http://spravy.pravda.sk/sk_ckronika.asp?r=sk_ckronika&c=A040222_214847_sk_ckronika_p01